

altelă cu precizarea lui Kromer „sigillo imperatoris signatus”<sup>1</sup>. Actul este, de fapt, prima încercare de încheiere a unui armistițiu între poloni și turci, pe timp de doi ani<sup>2</sup>, cu care prilej se stabilește și libertatea comerțului polon în țările stăpinite de turci:

„In questi giorni la excellenzia vostra ha mandato al suo ambasciatore Nicola Ferli [Firlej] cum la honorata sua lettera; el qual ha referido molte bone parole circa la causa del amicitia e la pace que inter nos est. La qual e accresuta [accresciuta] piu che prima. Et auiti domantado [dimandato] capituli in certitudine dela pace al presente per confirmare la amicitia ve havemo mandato cum lo nostro ambasciatore lettere che da nostra parte sunt in fidem et certitudine [...]. Et i vostri marcatandi posano venir e traficar nel mio paixe et andarsene senza alcuno impedimento”<sup>3</sup>.

Așadar, scrisoarea lui Baiazid, cu putere de salvconduct, nu a fost scrisă în românește, cum s-a crezut multă vreme. Dar aici nu aceasta ne interesează, ci faptul că M. Kromer, care știa de originea latină și considera pe români de „neam italic”, a socotit că actul (scris într-o italiană sui-generis, cu termeni alterați și expresii latinești) era redactat într-un „idiom românesc” (*idiomate valahico scriptus*), încât afirmația lui este o consecință a interesului manifestat pentru originea romanică a poporului român și a limbii acestuia. Chiar dacă cercetarea actuală infirmă opinia lui Kromer privind existența unui act în limba română, totuși el se înscrie printre umaniștii secolului al XVI-lea care au pus în lumină nouă, și pe întindere europeană, firea și istoria românilor, folosind tot ce-i cădea sub ochi.

În concluzie, M. Kromer este nu numai un mare umanist al culturii polone din epoca renașterii, autor de opere remarcabile, apreciate pe plan european, ci și un propagator al știrilor despre neamul românesc, precum și un izvor important al formării și dezvoltării opiniei celor vechi, străini sau români, despre acest neam, încât activitatea lui merită să fie mai bine cunoscută decât a fost pînă acum.

2. I. 1969

#### ТРУДЫ ПОЛЬСКОГО ГУМАНИСТА МАРТИНА КРОМЕРА И ИХ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ ИСТОРИИ И КУЛЬТУРЫ РУМЫНСКОГО НАРОДА

(Резюме)

В данном исследовании автор представляет труды польского гуманиста Мартина Кромера *De origine et rebus gestis Polonorum* (1555), *Polonia sive de situ, populis, moribus, magistratibus et republica Regni Polonici* (1557) и др. и их распространение в Европе на

<sup>1</sup> Vezi lucrarea citată mai sus, „Românoslavica” (Praga), t. I, 1948, p. 118—122; Carlo Tagliavini (*Le origini delle lingue neolatine*, ed. IV, Bologna, 1964, p. 473), folosind identificarea noastră, consideră între altele că actul fusese cumva făcut cunoscut înaintea noastră de An. Lewicki, care l-a publicat. În realitate, Lewicki n-a identificat actul. El a publicat în marea colecție *Monumenta Poloniae medii aevi historica* trei volume compacte de documente din secolul al XV-lea, sub titlul *Codex epistolaris saeculi XV* și în vol. III din 1894 se află actul în discuție, identificat de noi. Altfel problema limbii actului ar fi fost rezolvată demult.

<sup>2</sup> Cf. Jan Dąbrowski, *Dzieje Polski średniowiecznej*, t. II, Cracovia, 1926, p. 422.

<sup>3</sup> Actul la An. Lewicki, *Codex epistolaris saeculi XV*, t. III, Cracovia, 1894, nr. 334.